

Cyngor Sir CEREDIGION County Council

ADRODDIAD I'R: Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio

DYDDIAD: 9 Medi 2021

LLEOLIAD: Trwy fideogynadledda

TEITL: Llythyr Estyn, tymor yr Haf 2021

PWRPAS YR ADRODDIAD: Er gwybodaeth

**RHESWM PAM BOD Y
PWYLLGOR WEDI GOFYN
AM Y WYBODAETH:**

CEFNDIR:

Ym mis Tachwedd 2020 cynhaliodd Estyn ymweliad rhithiol gyda swyddogion y Gwasanaeth Ysgolion a Diwylliant yn arfarnu ein gwaith yn cefnogi ysgolion yn ystod cyfnod Covid. Danfonwyd llythyr yn amlinellu eu barn ac fe gyflwynwyd y llythyr hwnnw i'r pwyllgor hwn, Cabinet a'r Pwyllgor Trosolwg a Chraffu Cymunedau sy'n Dysgu. Darparodd Estyn adroddiad cenedlaethol cyfansawdd ag iddo argymhellion penodol.

Ym mis Mai 2021 cynhaliodd Estyn ail ymweliad gyda phob Awdurdod Lleol i ffocysu ar ein gwaith yn ymateb i'r argymhellion yn yr adroddiad cenedlaethol. Danfonwyd llythyr gan Estyn yn amlinellu ein gwaith yn y meysydd hynny at y Prif Weithredwr ar 16eg Gorffennaf 2021.

**LLESIAINT
CENEDLAETHAU'R
DYFODOL:**

**Oes Aseiad Effaith Integredig
wedi ei gwblhau? Os na,
esboniwch pam**

**Crynodeb:
Hirdymor:
Cydweithio:
Cynnwys:
Atal:
Integreiddio:**

ARGYMHELLION:

I nodi cynnwys y llythyr gan Estyn

RHESWM DROS YR ARGYMHELLION:

Enw Cyswllt:

Meinir Ebbsworth

Swydd:

Prif Swyddog Addysg

Dyddiad yr Adroddiad:

22.7.21

Acronymau:

16.07.21

Annwyl Eifion Evans,

Diben y llythyr hwn yw rhoi trosolwg i chi o'r cynnydd a wnaethoch yn gysylltiedig ag argymhellion yr adroddiad thematig cyffredinol a gyhoeddodd ym mis Ionawr. Mae'r naratif yn adlewyrchu'r wybodaeth a'r safbwyntiau a rannoch gyda'n harolygwyr cyswllt yn ystod eu hymgysylltiadau â chi trwy gydol y tymor.

Nododd yr adroddiad thematig 5 argymhelliad i Lywodraeth Cymru a chydabu fod angen dull system gyfan i fynd i'r afael â'r rhain. Roedd y tri argymhelliad cyntaf yn fwy uniongyrchol a brys eu natur, ond bydd hi'n cymryd mwy o amser i fynd i'r afael â'r ddau argymhelliad olaf. O'n trafodaethau gyda chi, adborth gan ddysgwyr a'n gwaith ymgysylltu ag ysgolion, mae'n glir y gwnaed cynnydd ledled Cymru, trwy gydweithredu, o ran rhoi offer i ysgolion a dysgwyr i ddarparu gwell profiadau dysgu o bell yn ystod yr ail gyfnod clo.

Yn unol â'n dull newydd ar gyfer adroddiadau thematig, byddwn yn ysgrifennu i Lywodraeth Cymru ddechrau 2022 i geisio adborth ar y gwaith a wnaethant i fynd i'r afael â'r argymhellion a wnaed gennym ni iddyn nhw.

Gobeithio bydd y crynodeb hwn yn gadarnhad defnyddiol i chi o'r gwaith a wnaethoch i gefnogi'ch dysgwyr a'ch cymunedau dysgu yn ystod y chwe mis diwethaf.

A1 Ymateb ar frys i fynd i'r afael â'r rhwystrau rhag dysgu gartref, yn enwedig lle mae'r rhain yn ymwneud a diffyg mynediad i gyfrifiaduron neu gyswllt a'r we

Mae'r awdurdod wedi parhau i ddarparu offer technegol ar gyfer disgyblion yn ystod yr ail gyfnod clo. Maent wedi mireinio eu darpariaeth trwy addasu'r dyraniad offer fel eu bod yn gweithio oddi ar safleoedd ysgolion yn ddidrafferth. Golyga hyn fod y broses o ddosbarthu'r offer o'r ysgolion i'r cartrefi wedi bod yn fwy hwylus a chyflym nag yn ystod y cyfnod clo cyntaf. Defnyddiodd yr awdurdod y grant Ed Tech i brynu oddeutu 2800 o declynnau newydd a 65 dyfais Mi-Fi gan eu rhannu gyda disgyblion a oedd eu hangen. Llwyddwyd i ddarparu dyfais i bob teulu a wnaeth gais amdanynt drwy'r ysgol.

Mae'r awdurdod wedi paratoi cytundebau defnydd derbyniol ac wedi eu rhannu gyda'r ysgolion er mwyn iddynt eu dosbarthu i'r cartrefi gyda'r offer. Yn ogystal â darparu offer i deuluoedd a oedd angen teclynnau, darparodd yr awdurdod raglen hyfforddiant gynhwysfawr er mwyn codi lefel medrau staff a disgyblion.

Mae ychydig iawn o ardaloedd yng Ngheredigion ble nad oes signal ffôn symudol, sy'n golygu nad yw offer Mi-Fi yn gweithio 'chwaith. Cafodd disgyblion a oedd yn byw yn yr ardaloedd hyn y cynnig i fynychu'r ysgolion i ddysgu wyneb yn wyneb ag oedolion, neu dderbyn pecynnau papur i weithio arnynt yn y cartref.

Yn ddiweddar, mae'r awdurdod wedi cynnal awdit o ba offer fyddai ei angen ar ysgolion mewn sefyllfa o gyfnod clo arall. Mae'r awdit hwn wedi adnabod yr angen i ddarparu craffwyr i athrawon fedru modelu gwaith wrth addysgu o bell. Ar sail yr awdit hwn, mae'r awdurdod yn bwriadu darparu offer i bob disgybl yn hytrach nac un i bob cartref, ynghyd â darparu clustffonau i'w cynorthwyo i ymgysylltu'n fwyfwy effeithiol mewn gwersi.

Wrth edrych tua'r dyfodol, mae gan Geredigion gynlluniau ar y gweill i gynnig teclynnau i deuluoedd ar gytundeb talu nôl dros dair blynedd.

A2 Gwella ansawdd y profiadau dysgu o bell a dysgu cyfunol i ddisgyblion trwy gefnogi addysgu mwy effeithiol ar draws ac o fewn ysgolion ac UCDAu

Mae gan yr awdurdod drosolwg da o'r sefyllfa yn yr ysgolion. Mae hyn yn cynnwys natur a llwyddiant y profiadau dysgu mae'r staff yn gynnig a'r ymglymiad oddi wrth ddisgyblion. Mae gan y ymgynghorwyr afael cadarn o anghenion hyfforddi staff yr ysgolion. Maent yn cynnal galwadau ymgysylltu gyda phenaethiaid tua phob tair wythnos, ac maent yn holi am natur y sesiynau ym mhob dosbarth, yr amserlenni a'r gwahaniaethu.

Cynhaliwyd y galwadau ymgysylltu gyda naws bugeiliol wrth i'r ymgynghorwyr ffocysu ar ansawdd y profiad dysgu o bell ac ymglymiad disgyblion. Cyfeiriwyd ysgolion at raglen gynhwysfawr hyfforddiant Technoleg Gwybodaeth a Chyfathrebu (TGCh) yr awdurdod ar eu gwefan 'Rhaglen Garlam Ceredigion' er mwyn hybu medrau staff a disgyblion. Er enghraifft, darparwyd pecynnau hyfforddi safonol ar-lein ar gyfer ystod eang o feddalwedd addas i gefnogi addysgu a dysgu o bell. Nododd yr awdurdod bod canlyniadau eu holiaduron yn dangos bod ysgolion yn gwerthfawrogi'r pecyn hyfforddi ar-lein a'r weminarau defnyddiol ar sut i addysgu gwersi cyfunol ac asesu disgyblion.

Mae gan yr awdurdod ymwybyddiaeth gadarn o anghenion hyfforddi staff trwy'r ymgysylltiadau rheolaidd. Maent wedi bod yn cynnig sesiynau uwch-sgilio wythnosol i staff yr awdurdod sydd wedi eu teilwra i'w anghenion trwy'r cyfnod clo. Mae'r awdurdod yn ymwybodol o bwy oedd yn mynychu pob hyfforddiant, gyda'r ymgynghorwyr yn cyfeirio ysgolion tuag at rhai sesiynau hyfforddi penodol pan yn addas. Bu'r swyddogion yn monitro lefel yr ymglymiad dros amser ar lefel ysgol unigol. Er bod yna deimlad fod rhai dysgwyr wedi dechrau colli diddordeb erbyn diwedd y clo cyntaf, roedd yr ymglymiad yn ystod yr ail glo yn sylweddol well. Mae nifer o ysgolion yn medru dangos ymglymiad o 100% yn ystod y cyfnod, gyda phob ysgol yn ymgysylltu â'r cartrefi pan nad oedd disgyblion yn cyflawni gwaith neu fynychu sesiynau. Bu'r Unedau ADY a'r Uned Gyfeirio Disgyblion ar agor i bob disgybl trwy gydol yr ail gyfnod clo, a bu lefelau presenoldeb yn gyson dda ynddynt.

Mae swyddogion addysg yn ychwanegu pecynnau o adnoddau pynciol a thrawsgwricwlaidd at eu gwefan 'Carlam' yn rheolaidd. Mae'r pecynnau hyn yn gymorth i ysgolion gan eu bod yn ffocysu ar y medrau, ond o fewn cyd-destunau diddorol a chyffrous.

Yn ddiweddar, ers gadael ERW, mae'r awdurdod wedi creu tudalen adnoddau Ceredigion ar y we sy'n ganolfan i'w cynnig dysgu proffesiynol. Maent yn ymwybodol iawn o lesiant staff ac yn ofalus i beidio gorlwytho'r gweithlu gyda gormod o ddewisiadau eang yn 2021-2022. O ganlyniad, maent yn canolbwyntio'r arlwy hyfforddiant ar bedwar adran, sef medrau, lles, datblygu'r cwricwlwm a chefnogi diwygio ADY. Mae'r wefan yn cynnwys adnoddau hyfforddi perthnasol ar gyfer y bedair adran gyda thoreth gyfoethog o adnoddau i gefnogi a modelu. Mae pob fideo hyfforddi a ddefnyddiwyd eisoes wedi eu lleoli mewn ystorfa fel y gellir eu defnyddio i hyfforddi o'r newydd yn y dyfodol neu eu defnyddio'n sydyn i atgoffa staff.

A3 Datblygu dulliau cydlynol i wella cynnydd ym medrau llythrennedd, rhifedd a medrau personol a chymdeithasol disgyblion bregus y mae'r pandemig wedi effeithio'n anghymesur arnynt, er enghraifft disgyblion sy'n gymwys i gael prydau ysgol am ddim

Mae'r awdurdod yn sicrhau bod yr ymgynghorwyr cefnogi ysgolion yn ymwybodol o'r arian a dderbyniodd pob ysgol, ac yn gwybod sut y'i defnyddiwyd. Maent hefyd yn holi penaethiaid am esboniad a chyfiawnhad am y gwariant yn sgil yr arian ychwanegol.

Yn ystod fforymau arweinwyr ysgolion, bu cyfleoedd gan benaethiaid i rannu syniadau a chyd-gynllunio gwariant o'r grantiau. Wrth i'r ail glo gychwyn, gwelodd ysgolion uwchradd y budd o gyflogi athrawon am oriau penodol mewn sawl maes er mwyn tacio'r anghenion o fewn eu hysgolion. Er enghraifft, cyflogodd un ysgol uwchradd dri athro ar gytundebau rhan amser amrywiol i dargedu iechyd a lles dysgwyr drwy gyfrwng y pwnc addysg gorfforol, cymorth academaidd ychwanegol i ddisgyblion oedd yn pontio ac ymyraethau rhifedd i ddisgyblion cyfnodau allweddol 3 a 4.

Mae arweinwyr ysgol wedi datgan eu gwerthfawrogiad am drefniadau'r awdurdod i gynyddu capasiti ysgolion i gefnogi lles disgyblion bregus ac i ddatblygu eu medrau cymdeithasol. Ers Medi, mae'r awdurdod wedi neilltuo cynorthwywyr ymddygiad, gweithwyr ieuencid, gweithwyr cyfiawnder yr ifanc a staff canolfannau hamdden i weithio mewn ysgolion uwchradd a phob oed.

Yn gyffredinol, gwelodd yr ysgolion yr angen i gryfhau medrau llafaredd, a llafaredd Cymraeg yn benodol. Mewn ymateb i hyn, paratôdd swyddogion addysg adnoddau i gefnogi hybu llafaredd Cymraeg disgyblion. Yn eu mysg, mae adnoddau llafaredd 'Dosbarth Iaith' rhithiol wedi'u creu a'u rhannu ar gyfer ail adeiladu sgiliau llafaredd disgyblion a chodi eu hyder i ddefnyddio'r iaith. Mae'r adnoddau yn amrywiol ac yn ddefnyddiol. Mae eu hymgysylltiadau gyda'r ysgolion yn dangos fod peth tystiolaeth ansoddol yn yr wythnosau diwethaf yn nodi bod disgyblion yn dechrau 'ail afael' yn eu Cymraeg. Ni chafwyd achosion o ddisgyblion yn newid cyfrwng ysgolion yn ystod y cyfnod clo.

Roedd anogaeth gadarn i ysgolion flaenoriaethu medrau cymdeithasol y disgyblion ieuengaf. Llwyddodd nifer o ysgolion i haneru maint eu dosbarthiadau oherwydd y cyllid ychwanegol a dderbyniwyd trwy grantiau. Tra bod disgyblion mewn grwpiau llai, targedwyd eu medrau llafar a chydweithiodd staff yn agos gyda'r tîm Ysgolion Iach i dargedu chwarae rhydd gyda'r disgyblion ieuengaf. Mae rhaglenni ar waith ar gyfer datblygu effeithiolrwydd rhaglen y Blynyddoedd Rhyfeddol ymhellach, defnydd o'r ardal allanol ac i ddatblygu sgiliau gwrando disgyblion.

Roedd darpariaeth arloesol e-sgol wedi ei sefydlu eisoes gan Geredigion cyn cyfnod y pandemig. Roedd y ddarpariaeth hon yn darparu gwersi o bell, ac un o'r amcanion gwreiddiol oedd ehangu'r dewis ar gyfer disgyblion Safon Uwch yng Ngheredigion. Yn ystod y pandemig, mae'r adnodd hwn wedi cael ei ddefnyddio i gyfoethogi addysg disgyblion Ceredigion ac ar draws Cymru. Sicrhodd Ceredigion diwtoriaid ar gyfer 10 o bynciau ar draws blynyddoedd 11 i 13, gyda'r rheiny yn cael eu cynnig yn ddwyieithog pan yn bosib. Fel rhan o'r cynnig hwn, mynychodd 300 o ddisgyblion Lefel A sesiynau adolygu ar draws 4 pwnc, yn y ddwy iaith yng Ngheredigion, gyda 3,000 yn mynychu yn genedlaethol. Mae cynlluniau ar y gweill i drefnu digwyddiadau tebyg o Ionawr 2022 ymlaen i rychwant ehangach o bynciau ac i safon TGAU.

A4 Sefydlu strategaethau i fonitro ac i fynd i'r afael ag effaith hirdymor y pandemig ar iechyd corfforol ac iechyd meddwl disgyblion

Mae swyddogion wedi defnyddio holiaduron lles a data holiadur y Comisiynydd Plant er mwyn arfarnu lefelau iechyd corfforol a iechyd meddwl disgyblion y Sir. Mae hyn yn ychwanegu at y wybodaeth a gasglwyd yn ystod y galwadau ymgysylltu. Mae swyddogion yn medru cynorthwyo ysgolion i esgyn at wasanaethau eraill os oedd angen, er enghraifft trwy'r Porth Cymorth Cynnar.

Mae craffu ar ddata atgyfeiriadau amddiffyn plant yn caniatáu swyddogion i adnabod patrymau a pharatoi adnoddau i gefnogi. Mae atgyfeiriadau i wasanaethau arbenigol wedi codi ers y cyfnod clo cyntaf, yn enwedig ym maes lles ac iechyd meddwl a thrais yn y cartref. Er bod yr awdurdod wedi darparu sesiynau cwnsela ar-lein, sylweddolwyd nad oedd hyn yn ddelfrydol i ddisgyblion i dderbyn eu sesiynau yn y cartref. Ers i sesiynau wyneb yn wyneb ail ddechrau, mae'r nifer sy'n derbyn cynhaliath cwnsela wedi mwy na dyblu, gyda thua traean o'r nifer yma ar y rhestr aros yn barod. Mae'r awdurdod yn gweithio'n rhagweithiol i ddatrys y sefyllfa trwy gynnig ymyraethau cynnar cyn bod angen cefnogaeth cwnsela, er enghraifft, trwy ddefnydd pwrpasol o 'hafan' ysgolion i gefnogi lles grwpiau penodol o ddisgyblion. Yn ogystal, mae'r defnydd o ELSAs (Emotional Literacy Support Assistant) yn nodwedd lwyddiannus o'r ddarpariaeth lles. Mae'r gwasanaeth seicoleg addysg wedi llunio rhaglen hyfforddi ar gefnogi lles oddi fewn y dosbarth, sef rhaglen chwe awr yn seiliedig ar seicoleg sydd yn rhan o'r rhaglen hon. Erbyn diwedd tymor yr haf, bydd gan 88% o ysgolion Ceredigion aelod ELSA hyfforddedig fel aelod o staff i gefnogi disgyblion. Yn y cyfamser, maent yn darparu cymorth i ysgolion trwy rannu arfer dda gan ddefnyddio fideo gynadledda. Lluniwyd crynodeb o'r holiadur 'Coronafeirws a fi'¹ a oedd yn rhannu'r prif bwyntiau gydag ysgolion. Lluniwyd adnoddau i gyd-fynd gyda'r pryderon a nodwyd yn yr holiaduron a'u rhannu â phob ysgol.

Mae swyddogion yn cadw bas data manwl a chyfredol o unrhyw achosion o bresenoldeb isel. Mae'r tîm cynhwysiant yn gweithio'n agos gyda'r teuluoedd i annog disgyblion i ddychwelyd i'r ysgol. Maent wedi llwyddo i leihau'r nifer o ddisgyblion nad oedd wedi dychwelyd i'r ysgol yn sylweddol.

Mae'r awdurdod yn canolbwyntio ar hybu iechyd corfforol disgyblion mewn tair ffordd; trwy hyfforddi ysgolion mewn llythrennedd corfforol, gweithio gyda phartneriaid er mwyn blaenoriaethu eu gwaith ar chwarae yn y sector cynradd a iechyd meddwl yn yr uwchradd, a thrwy hyrwyddo'r defnydd o'r ardaloedd awyr agored. Maent hefyd yn hybu iechyd corfforol a iechyd meddwl disgyblion trwy baratoi pecynnau trawsgwricwlaidd ar gyfer ysgolion. Mae'r pecynnau yn cynnwys fideos o syniadau ar gyfer gweithgareddau corfforol, negeseuon gan enwogion i ysbrydoli disgyblion i gymryd rhan mewn gweithgareddau ymarfer corff a syniadau lu i ysgolion ar gyfer cefnogi disgyblion i gadw'n heini. Yn ogystal, maent yn ffocysu ar y fframwaith ysgol gyfan ar gyfer Lles a Iechyd Meddwl. Maent wedi darparu crynodeb o'r fframwaith ar lesiant meddyliol ac emosiynol ac wedi cyflwyno hyn i staff mewnol a phartneriaid proffesiynol sy'n gweithio gyda'r ysgolion.

---

¹ Coronafeirws a Fi: Ail arolwg cenedlaethol o safbwyntiau a phrofiadau plant a phobl ifanc yng Nghymru, Ionawr 2021. Comisiynydd Plant Cymru.

Mae'r awdurdod hefyd yn cynnig rhaglen llesiant rhithiol sy'n rhoi arweiniad i bob aelod o staff ym mhob ysgol ar sut i ofalu am eu lles personol.

A5 Creu cyfleoedd i bwysu a mesur a gwerthuso effaith polisïau ac arferion a ddatblygwyd yn ystod y cyfnod hwn i lywio ffyrdd o weithio yn y dyfodol a dylunio'r cwricwlwm

Mae trefniadaeth gwerthuso a chynllunio'r gwasanaeth addysg yn drwyadl a thryloyw. Maent wedi ei strwythuro mewn tair haen, gyda phob is-haen yn cwblhau proses o hunanwerthuso sy'n bwydo i'r haen nesaf. Mae holiaduron penaethiaid yn rhan bwysig o'r broses, sy'n derbyn sylw manwl fel tystiolaeth ac yn ganolbwynt i'r broses gynllunio. Er enghraifft, dengys adborth penaethiaid bod angen mwy o gefnogaeth ar rhai ysgolion wrth ddarparu cefnogaeth i ddisgyblion sydd â Saesneg fel iaith ychwanegol (EAL). Trwy graffu ar y wybodaeth o'r hunanwerthusiad, roedd yr awdurdod yn medru trefnu rhwydwaith EAL rhwng yr ysgolion hyn.

Mae'r gwasanaeth yn gwerthuso effaith y polisïau ac arferion a ddatblygwyd yn ddiweddar wrth fonitro cynnydd yn chwarterol. Mae adnoddau'r gwasanaeth yn cael eu clustnodi a'u diwallu er mwyn cefnogi blaenoriaethau adrannau penodol.

Yn sgil llwyddiant darparu hyfforddiant ar-lein ers y cyfnod clo cyntaf, mae rhaglen hyfforddiant yn cael ei chynnal yn rhithiol gydag arlwy hyfforddiant gynhwysfawr ar y gweill ar gyfer diwrnodau dysgu proffesiynol ysgolion yn ystod tymor yr haf a'r hydref. Mae yna ffocws cryf ar baratoi ysgolion ar gyfer y cwricwlwm newydd. Mae secondiad Cydlynnydd Cwricwlwm i Gymru wedi ei ymestyn am flwyddyn ychwanegol er mwyn sicrhau dilyniant a pharhad yn y gwaith yr oedd ysgolion eisoes wedi ei ddechrau. Y bwriad yw i gynyddu'r momentwm trwy greu rhwydweithiau Meysydd Dysgu a Phrofiad (MDaPh) ac i ariannu 'pwerdy syniadau' ar gyfer pob MDaPh. Mae hyn yn cael ei gefnogi ymhellach trwy gynnig rhaglen ddysgu 'Coetsio a Mentora' ar gyfer uwch-arweinwyr cynradd ac uwchradd fel model o hyrwyddo, annog a pharhau i ddatblygu dysgu ac addysgu ym mhob ysgol.

Diolch i chi am eich gwaith ac am eich deialog proffesiynol parhaus gyda'n harolygwyr.

Cofion,

Jassa Scott
Cyfarwyddwr Strategol